one another in a S–N line. Isolated groups of smaller barrows beside already known barrow cemeteries were found in East Lithuania (Švenčionys and Ignalina Districts), namely Paduobė Barrow (Fig. 18, 20), Paduobė-Šaltaliūnė Barrow Cemetery IV (a total of 2 mounds) (Figs. 18–19), Šakarva Barrow Cemetery III (5 mounds) (Figs. 21–22), and Strigailiškis Barrow Cemetery (4 or 5 mounds) (Figs. 23–24). The isolated Didžiosios Sėlos Barrow (Figs. 33–34) was identified on Lithuania's SE edge (in the central part of Šalčininkai District). The majority of these barrows were found in forests, but many of them are on the edges of very urbanised areas. All of the discovered barrows belong to the East Lithuanian Barrow culture and date to the 3rd–10th centuries.

Monika Žemantauskaitė,
Olegas Fediajevas

Žvalgymai Cigoniškiuose

2017 m. pavasarį MINK atstovai informavo, kad Cigoniškių kaime (Alytaus r., Miroslavo sen.) dirbamo lauko paviršiuje aptikta archeologinių radinių, kuriuos jie norėtų perduoti muziejui. 8 radiniai preliminariai datuoti I tūkst. I puse ir XVI–XVII a. Pasikonsultavus su tuometiniu MAK pirmininku dr. G. Zabiela, nuspręsta, kad reikia užregistruoti paraišką archeologinių žvalgymų leidimui gauti, atlikti tokius žvalgymus ir parašyti tyrimų ataskaitą. Minėtas apie 300 m ilgio ir apie 200 m pločio ariamas laukas yra apie 4 km į V nuo Miroslavo, apie 300 m į P nuo kelio 1109 Tolkūnai–Miroslavas–Buckūnai sankryžos su žvyrkeliu, vedančiu į Obelninkėlius, apie 700 m į Š nuo Obelijos ežero (1 pav.). V dalyje yra kalva, nuo kurios reljefas tolygiai žemėja į visas puses (2 pav.). Laukas (toliau – I laukas) R ir P ribojasi su Peršėkės upeliu, V – su keliu, vedančiu į Obelninkėlius, Š – su užakusiu ir užpelkėjusiu buvusiu Peršėkės intaku. Į Š nuo jo taip pat yra ariamas sklypas, tik mažesnis (toliau – II laukas), jame, apie 4 tūkst. m^2 dydžio plote taip pat atlikti žvalgymai. I laukas priklauso dviem savininkams, kurių tik vienas leido žvalgyti jo žemėse. Kitas atsisakė įsileisti į jam priklausančią teritoriją, todėl ištirta tik kiek daugiau nei ½ I lauko, arba apie 25 tūkst. m^2 dydžio plotas. Iki šiol nebuvo duomenų, kad šalia Cigoniškių kaimo būtų rasta archeologinių radinių ar vykdyti archeologiniai tyrimai. Todėl padaryta išvada, kad ankstyvieji radiniai gali būti patekę iš iki šiol nežinomo kapinyno, preliminariai datuoto I tūkst. I puse.

1 pav. Situacijos planas: 1 – I laukas – teritorija su nedegintais žmonių kaulais; 2 – II laukas – teritorija su degintiniais žmonių kaulais; 3 – aukščiausia I lauko vieta, galbūt II–IV a. kapinyno centras. O. Fediajevo nuotr.

Fig. 1. Situation plan: 1 – field I, the area with uncremated human bones; 2 – field II, the area with cremated human bones; 3 – the highest location in field I and the possible centre of the 2nd–4th-century cemetery.

Tyrimuose dalyvavo apie 15 MINK narių, kuriems vadovavo 2 archeologai. Ekspedicijos vyko 2 kartus – pavasarį ir rudenį, kai buvo nukulti javai ir išarta. Tyrimų metodika buvo tapati – MINK nariai, sustoję į eilę 4–5 m atstumu vienas nuo kito, perėjo lauką skersai ir išilgai 2–3 kartus. Radiniai buvo renkami nuo paviršiaus ir iš gylio, kuriame siekė metalo ieškiklio signalas, t. y. 10–20 cm. Aptikus radinį, jis buvo pažymimas vietoje vėliavėle. Iš paskos ėję archeologai apžiūrėdavo radinį ir nuspręsdavo, ar jis registruotinas. Teigiamu atveju būdavo užfiksuojamos radimvietės koordinatės. XIX–XXI a. radiniai, kurių daugumą sudarė įvairios metalinės skardelės, kamšteliai, vielos, padargų nuolaužos ir panašiai, nebuvo registruojami ir jų koordinatės nenustatytos. Per abi ekspedicijas tokių surinkta daugiau kaip 70 kg. Registruoti 199 radiniai. Chronologiškai jie skirstytini į 4 pagrindines grupes. Anksty-viausi – mezolito epochos titnaginiai radiniai, kurių į sąrašą įtraukti 45. Rasti 3 skaldytiniai, 4 grandukai, 2 gremžtukai, 2 rėžtukai, 1 kombinuotas dirbinys (3 pav.). Dirbiniai pagaminti skirtingais mezolito laikotarpiais. Be to, į sąrašą įtraukta 19 skelčių ir 14 nuoskalų.

2 pav. Tyrimų eigos vaizdas. O. Fediajevo nuotr.

Fig. 2. During the investigation.

Antrąją grupę sudaro 47 ypatieji radiniai, datuoti II–IV a. Šį chronologinį rėmą nulėmė tiek Cigoniškiuose, tiek kituose Lietuvos kapinynuose rasti papuošalų komplektai, kuriuos sudarė žalvarinė šaukštinė antkaklė, žalvarinė emaliuota pasaginė segė su rombu centre ir rankogalinės apyrankės (4 pav.). Taip pat šiam komplektui galėjo priklausyti žalvariniai cilindriukai, kurių rasta 4. Romėniškajam laikotarpiui priskirti 4 žalvarinių lankinių segių liemenėliai (5:1–4 pav.), galbūt vienos iš jų spurgelis (5:5 pav.), dar vienos žalvarinės pasaginės segės su emale fragmentas (5:6 pav.), žalvarinis kabutis (5:7 pav.), juodo stiklo briaunuotas karoliukas (5:8 pav.), žalvarinė ritinio smeigtuko galvutė (5:9 pav.), dvi sveikos žalvarinės pusapskritimio skerspjūvio apyrankės (5:10–11 pav.), dvi tos pačios žalvarinės apyrankės su gunklais dalys (5:12 pav.), dar 2 antkaklių fragmentai, 4 neidentifikuoti žalvariniai radiniai. Taip pat rasta šio laikotarpio geležinių dirbinių – 4 ietigaliai ir įmovinis kirvis (6 pav.). Visi ypatieji II–IV a. radiniai aptikti I lauke, kuriame rasta ir nedegintų žmonių kaulų fragmentų. Didesnė dalis

3 pav. Mezolito ir bronzos amžiaus titnaginiai radiniai: 1, 3 – skaldytinio fragmentai; 2 – dvigalis skaldytinis; 4–7 – grandukai; 8 – kombinuotas dirbinys; 9, 10 – gremžtukai; 11 – rėžtukas; 12 – rėžtukas-grąžtas; 13 – bronzinis kirvelis. O. Fediajevo nuotr.

Fig. 3. Mesolithic and Bronze Age flint finds: 1, 3 – core fragments; 2 – a bipolar core; 4–7 – spokeshaves; 8 – combination artefact; 9, 10 – scrapers; 11 – a burin; 12 – a burin–drill; 13 – a small bronze axe.

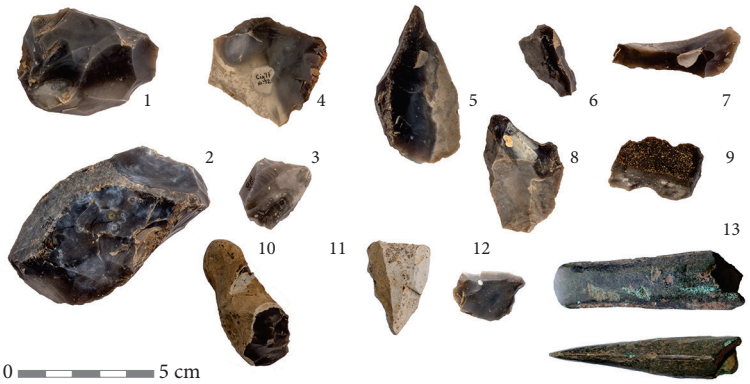

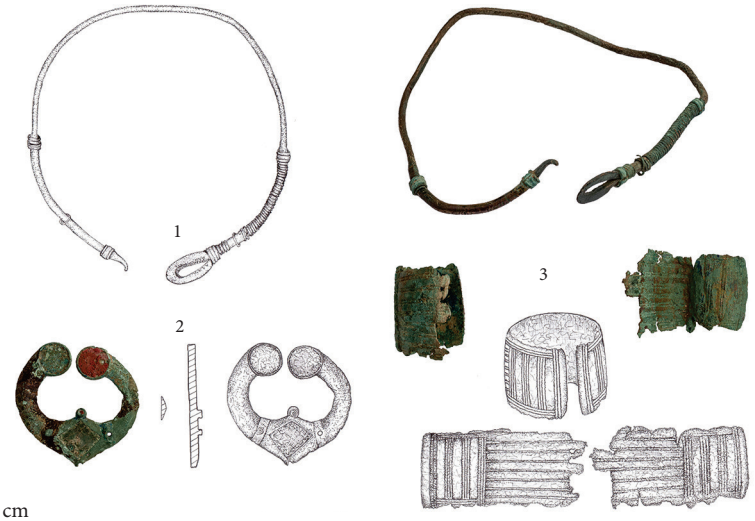

4 pav. II–IV a. žalvariniai radiniai: 1 – šaukštinė I grupės antkaklė; 2 – emaliuota pasaginė segė su rombu centre; 3 – rankogalinė apyrankė. D. Fediajevienės piešt., O. Fediajevo nuotr.

Fig. 4. 2nd–4th-century bronze finds: 1 – a group I neck-ring with a spoon-shaped clasp; 2 – an enamel penannular brooch with a rhomboid centre; 3 – an armband bracelet.

registruotos lipdytinės keramikos taip pat priskirtina šiam laikotarpiui. Iš viso registruotos 22 šukės, 3 iš jų buvo indų gludintomis sienelėmis, 4 – grublėtosios keramikos, 3 – brūkšniuotosios arba grublėtosios su brūkšniavimu po išoriniu sluoksniu, kuris nubyrėjo, 12 – lygiu paviršiumi. Daugiausia radinių aptikta minėtoje kalvelėje ar šalia jos. Visa tai leidžia daryti išvadą, kad I lauke II–IV a. buvo kapinynas su griautiniais kapais, o jo epicentras galėjo būti aukščiausioje vietoje – kalvelėje. Ar mirusieji laidoti pilkapiuose, nenustatyta, tam reikia papildomų tyrimų. Konstatuota, kad paviršiuje akmenų mažai, tačiau jie galėjo būti nurinkti per šimtmečius ariant tą patį lauką.

Trečiąją grupę sudarė 35 IX–XII a. radiniai, dalis kurių sveiki ir nebuvę ugnyje, kiti galėjo būti sulaužyti prieš dedant į kapus, treti apsilydę. Pirmiesiems priskirtinos 2 žalvarinės pasaginės segės užlenktais galais (7:1–2 pav.), geležinis pjautuvėlis (7:10 pav.), alavo ir švino (?) lydinio ratelis – verpstukas (7:8 pav.) bei šiferinis verpstukas (7:9 pav.). Galbūt sąmoningai perlaužta žalvarinė pasaginė segė pastorintais (kanopiniais) galais (7:3 pav.), ažūrinis kabutis (7:4 pav.), žiedas pastorinta priekine dalimi (7:6 pav.), pusapvalio skerspjūvio apyrankė platėjančiais galais (7: 7 pav.). Ugnyje buvusios vytinių antkaklių dalys (7:5 pav.), kurių rasta per 10, apsilydę ar išsilydę neidentifikuotų papuošalų fragmentai. Absoliuti dauguma apsilydžiusių radinių aptikta II lauke. Tik čia rasta ir degintinių žmonių kaulų. Tai leidžia daryti išvadą, kad degintiniai IX–XII a. kapai koncentruojasi II lauke, tačiau neatmetama galimybė, kad jų yra ir I lauke.

Ketvirtai grupei priskirti 42 radiniai, datuoti XVII–XIX a. Dalis jų, kaip manoma, pateko iš senkapio. Visų pirma tai XVII a. žiedai. 4 iš jų žalvariniai juostiniais uždarais lankeliais, neornamentuoti, vienas žalvarinis pra-

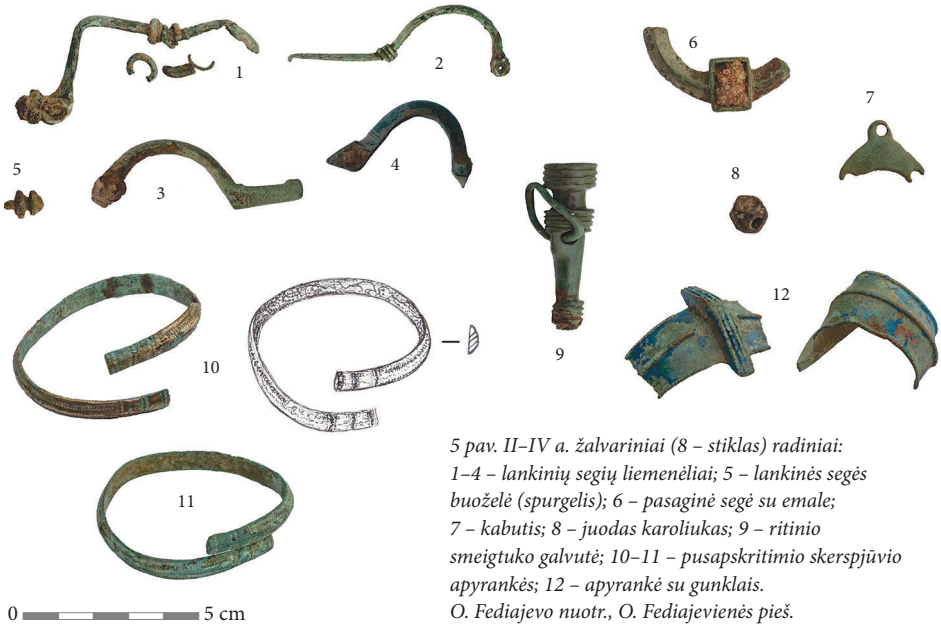

5 pav. II–IV a. žalvariniai (8 – stiklas) radiniai: 1–4 – lankinių segių liemenėliai; 5 – lankinės segės buoželė (spurgelis); 6 – pasaginė segė su emale; 7 – kabutis; 8 – juodas karoliukas; 9 – ritinio smeigtuko galvutė; 10–11 – pusapskritimio skerspjūvio apyrankės; 12 – apyrankė su gunklais. O. Fediajevo nuotr., O. Fediajevienės pieš.

Fig. 5. 2nd–4th-century bronze finds (except 8, which is glass): 1–4 – fibula bows; 5 – a fibula knob (filial); 6 – an enamel penannular brooch; 7 – a pendant; 8 – a small black bead; 9 – a spool-shaped pin head; 10–11 – semi-circular cross-section bracelets; 12 – a bracelet with a D-shaped lug.

platinta priekine dalimi su duobučių ornamentu (7:12 pav.) bei du signetiniai, vienas kurių žalvarinis (7:13 pav.), kitas – sidabrinis (7:14 pav.). Be to, rasta ir registruota 16 monetų, 15 kurių kaldinta XVII a. Tai biloninis Žygimanto III Vazos (1587–1632) šilingas, 10 varinių Jono Kazimiero (1648–1668) šilingų, 2 biloniniai Rygos šilingai, taip pat 2 neidentifikuoti galbūt Rygos šilingai. Tai, kad beveik nerasta šio laikotarpio keramikos (aptikta smulkių vadinamosios „kaimiškos“ keramikos šukių, kurios neregistruotos), koklių, stiklo indų fragmentų rodo, kad tirtoje vietoje nesusidarė kaimavietės ar dvarvietės kultūrinis sluoksnis, todėl minėti radiniai galėjo patekti tik iš laidojimo vietos, t. y. senkapio. Galbūt ir kiti registruoti radiniai – sagtys, grandys, peiliai, kaltinės vinys – taip pat pateko iš kapų. Neatmetama galimybė, kad nedeginti žmonių kaulai priklausė ne romėniškojo laikotarpio kapinynui, o būtent šio laikotarpio mirusiesiems. Senkapio epicentras turėtų

6 pav. II–IV a. geležiniai radiniai: 1–4 – ietigaliai; 5 – įmovinis kirvis. O. Fediajevo nuotr.

Fig. 6. 2nd–4th-century iron finds: 1–4 – spearheads; 5 – a socketed axe.

7 pav. Įvairūs radiniai (1–10 – IX–XII a.; 11 – XIV–XVI a.; 12–14 – XVI–XVII a.; 1–7, 11–13 – žalvaris; 8 – švinas / alavas; 9 – šiferis; 10 – geležis; 14 – sidabras): 1–2 – pasaginės segės užlenktais galais; 3 – pasaginė segė kanopiniais galais; 4 – ažūrinis kabutis; 5 – vytinių antkaklių fragmentai; 6 – žiedas; 7 – pusapvalio skerspjūvio apyrankė platėjančiais galais; 8 – verpstukas-ratelis; 9 – verpstukas, 10 – pjautuvėlis; 11 – plokštelinė skardinė segė; 12 – žiedas su duobučių ornamentu; 13 – signetinis II grupės žiedas; 14 – signetinis žiedas. O. Fediajevo nuotr., D. Fediajevienės pieš.

Fig. 7. Various finds (1–10 – 9th–12th century; 11 – 14th–16th century; 12–14 – 16th–17th-century; 1–7, 11–13 – bronze; 8 – lead/tin; 9 – slate; 10 – iron; 14 – silver): 1–2 – penannular brooches with rolled terminals; 3 – a penannular brooch with hoof-shaped terminals; 4 – an openwork pendant; 5 – fragments of twisted wire neck-rings; 6 – a ring; 7 – a semicircular cross-section bracelet with flaring terminals; 8 – a spindle whorl–wheel; 9 – a spindle whorl; 10 – a small sickle; 11 – a sheet metal disc brooch; 12 – a ring with a dimple design; 13 – a group II signet ring; 14 – a signet ring.

būti I lauke, nes čia rasta dauguma anksčiau aprašytų radinių.

2 radiniai nepatenka į anksčiau išvardytas grupes, tačiau juos būtina paminėti. Tai bronzos amžiaus miniatiūrinis bronzinis įmovinis kirvelis (3:13 pav.) ir XIV–XVI a. datuota žalvarinė skardinė plokštelinė segė (7:11 pav.).

2017 m. tyrimų metu aptiktas iki šiol nežinomas archeologinis kompleksas, apimantis mezolito stovyklavietę ir bent 3 laikotarpių kapinynus – II–IV, IX–XII ir XVII a. Be to, rasta kitų laikotarpių pavienių radinių. Šis kompleksas yra svarbus Lietuvos archeologijai, todėl būtina jo teisinė apsauga. Ateityje tikslinga pirmiausia atlikti žvalgymus gretimame sklype, į kurį neįsileido jo savininkas, tada žvalgomuosius tyrimus, kurių metu bus nustatyta kapinynų teritorija ir patikslinta jų chronologija bei gentinė priklausomybė.

The Field Surveys in Cigoniškiai

In Spring, 2017, archaeological finds were discovered on the ground's surface in Cigoniškiai village (Alytus District) and therefore

fieldwalking and metal detector surveys were conducted (Figs. 1, 2), which revealed an unknown archaeological complex that includes a Mesolithic campsite as well as cemeteries from at least three periods: 2nd–4th centuries, 9th–12th centuries, and the 17th century. In addition, isolated finds from other periods were found: a Bronze Age socketed axe and a 14th–16th-century sheet metal disc brooch. The finds were collected from the surface of a cultivated field and down to a depth of 20 cm. 45 finds were ascribed to the Mesolithic: 3 cores, 4 spokeshaves, 2 scrapers, 2 burins, 1 combined artefact, 19 blades, and 14 flakes (Fig. 3). 47 small finds were ascribed to the 2nd–4th-century inhumation cemetery: neck-rings, enamel penannular brooches, armband bracelets, semicircular cross-section bracelets, a bracelet with D-shaped lugs, fibulas, an openwork pendant, a flask-shaped pin head, a small, black-glass, facetted bead, and several unidentified fragments (Figs. 4–6). 35 finds date to the 9th–12th centuries (Fig. 7): some of them were intact and had not been in a fire, others could have been broken before being placed in the grave, and yet others had partially melted. They consist of bronze penannular brooches with rolled terminals, a small iron sickle, a tin–lead (?) alloy wheel–spindle whorl, a slate spindle whorl, a bronze penannular brooch with thickened (hoof-shaped) terminals, an outwork pendant, a ring with a thickened head, a semicircular cross-section bracelet with flaring terminals, pieces of twisted wire neck-rings, fragments of partially or completely melted unidentified ornaments, and cremated human bones. It is thought that some of the finds: coins, rings, nails, small buckles, etc. come from a 17th-century old cemetery.